

K VĚDECKÉ PRÁCI V ČSLA

(Článek uveřejněný ve VM č. 10/1987)

Autor článku uvádí obecné zásady vědecké práce a formuluje požadavky na tuto činnost v naší armádě. S jeho názory lze v zásadě souhlasit, jelikož vycházejí ze všeobecných teoretických požadavků. Některé názory jsou zřejmě poplatné podkladům, ze kterých autor vycházel. Je, podle mého názoru, např. diskutabilní požadovat, aby vědecká fronta v ČSLA zkoumala otázky podmínek vzniku a vedení válek apod. Vždyť doposud např. nemáme vyřešeny ani problémy, ve kterých jde o vedení bojové činnosti v konkrétních podmínkách ČSSR. Měli bychom být skromnější a řešit jen to, na co skutečně máme a vycházet z toho, jak je zabezpečena naše výzkumná základna, jaké jsou její konkrétní podmínky, jaká je úroveň řízení vědecké práce v armádě apod.

V uplynulých letech jsme byli svědky častého hodnocení stavu vědecké práce v našem státě. Mnohokrát byla zdůrazňována nutnost jejího zdokonalení, zejména obsahu, forem a řízení s důrazem na zvýšení její efektivnosti. Bylo konstatováno, že současná úroveň neodpovídá náročným požadavkům vědeckotechnického pokroku. Tyto obecné závěry se týkají v plném rozsahu i vědecké práce a vědeckovýzkumné základny naší armády.

Dlouhodobá zkušenost potvrzuje, že ve vojenskovědecké práci je zatím nejsnážší a nejméně rizikové opírat se o platné autority, řády, předpisy, oficiální názory. Soudím, že v minulém období jsme si příliš zvykli citovat tyto prameny a méně samostatně a tvůrčím způsobem myslet a tvořit. Je pochopitelné, že při dodržování těchto zásad se vědecký pracovník nemohl dostat s nikým do rozporu a jeho práce byla vždy přijata a kladně hodnocena. Horší však bylo, když někdo vyjádřil svůj samostatný názor na daný problém, který neodpovídal oficiálním stanoviskům, nebo popřípadě byl i nepřímo kritizoval práce nějakého „odborníka“. Přitom již na rozšířeném zasedání redakční rady k 35. výročí Vojenské mysli (v roce 1985) bylo zdůrazněno, aby se autoři nebáli publikovat i své osobní názory bez ohledu na platné předpisy nebo oficiální stanoviska!

Promítneme-li si několik uplynulých desetiletí z historie vývoje vědecké práce v ČSLA, můžeme v jednotlivých obdobích nalézt její různé způsoby a formy provádění. Vždyť již v 50. a 60. letech se velmi intenzívně v naší armádě **propagovala vojenskovědecká práce**. V té době byl povinen každý důstojník od štábu svazku výše zpracovávat různé přednášky a pojednání, které však vcelku zůstaly téměř nevyužity. Na počátku 60. let se situace v této oblasti začala měnit. Podle tehdejších směrnic byl vojskům stanoven úkol **zevšeobecňovat poznatky a zkušenosti z praktického života, připravovat i uskutečňovat zkušební cvičení**. Tyto úkoly plně odpovídaly možnostem štábů a vojsk, přinášely hodnotné výsledky. Na vyšších stupních byly často organizovány **výzkumy na cvičeních**, jejichž závěry byly realizovány do praktické činnosti vojsk formou směrnic a nařízení. Tyto poznatky uvádím proto, jelikož se domnívám, že by bylo účelné **vrátit se** k některým osvědčeným zkušenostem z této doby.

V posledních letech, zejména v souvislosti se zahájením přestavby v SSSR, byla na stránkách **sovětského odborného vojenského tisku otevřena široká diskuse k problematice vojenskovědecké práce**, zvláště ke stylu a metodám, k plánování, koordinaci výzkumů, ke skloubení vojenské teorie s praktickou činností vojsk a k dalším problémům. V této diskusi byla vznesena řada námětů a připomínek, kterých je možné, podle mého názoru, úspěšně **využít i v podmínkách naší armády**. Mimo jiné bylo konstatováno, že konkrétní přínos vojenskovědecké práce by se měl více projevovat v rozpracování určitých opatření v činnosti vojsk. Efektivnost této práce by měla být hodnocena pouze jejími výsledky, zatím však je tato činnost dosti samoučelná a myslím, že není správně orientována na hlavní problémy výstavby a činnosti armády.

Poukazuje se na současný stav, kdy jsou zpracovány desítky a stovky dizertačních a jiných teoretických prací, které obsahují hodně nových a zajímavých návrhů a perspektivních řešení, avšak mnohé z nich jsou nevyužity. Domnívám se, že nyní, kdy je vysoce aktuální otázka urychleného zavádění vědeckých výsledků do praxe, dozrála nutnost **upřesnit celou soustavu řízení vědecké práce** v ozbrojených silách od shora dolů. Podle diskuse je nutné dosáhnout toho, aby vědecká práce byla skutečně potřebná pro štáby i vojska, aby byla vyžadována a vyhledávána a aby v maximální míře napomáhala zvyšování bojové pohotovosti armády. Jinak to zůstane jen „věda pro vědu“, která se bude samoučelně zabývat některými problémy, ale nepřinese žádný konkrétní vklad, který by znamenal určitý posun v rozvoji vojskoteoretického myšlení.

Doposud se zpracovává obrovský počet vědeckých prací, ale není přehled o jejich konkrétním využití a není jejich centrální evidence (podle témat a obsahového zaměření). Je doporučováno, aby se při posuzování efektivnosti vojensko-

vědecké práce nehodnotil počet kandidátů a doktorů věd, počet vyřešených úkolů a výzkumných zpráv, ale **konkrétní výsledky a přínosy v praxi.**

Výsledky vědecké práce každého kandidáta a doktora vojenských věd je doporučováno hodnotit jednou za 2 až 3 roky, a to tak, aby bylo konkrétně zjištěno, jaký přínos z jeho práce mají vojska. V diskusi bylo poukázáno na to, že oponentury se leckdy stávají pouhou formalitou, jelikož oponent je za svůj posudek placen, a proto je zpravidla kladný, poněvadž jinak by asi příště nebyl k oponentuře zván. **Poukazuje se na takový paradox, kde určitý zasvěcený výzkumný kolektiv řeší daný úkol tři až pět let a oponent je povinen kvalifikovaně zhodnotit tuto práci na základě prostudování výzkumné zprávy během dvou až tří týdnů. Je otázka, zda lze v takovém případě vůbec hovořit o zasvěcené oponentuře.** Doporučuje se, aby byli pro konečné posouzení celkového přínosu každého vědeckého úkolu velmi náročně voleni odborně vysoce připravení kvalifikovaní oponenté z řad skutečných odborníků. Jedině ti mohou odpovědně a zasvěceně posoudit danou problematiku bez subjektivních vlivů a doporučit přijetí a využití jednotlivých úkolů.

Vyskytují se názory, že bude potřebné zkracovat objem vědeckých prací i dobu jejich vlastního řešení. Zdůrazňuje se, že je zapotřebí při minimálním objemu vědecké práce maximálně zkoncentrovat jeho obsah a podstatu. **Je požadováno častěji využívat metody stručných zpráv, vědeckých sdělení a vyhledávat jiné operativnější formy zveřejňování výsledků vědeckých výzkumů. Nad těmito progresivními formami bychom se měli rovněž zamyslet a snažit se je efektivně uplatnit v naší práci.**

Tolik několik názorů a námětů ze sovětského vojenského tisku, které je možné plně využít i v našich podmínkách.

Na efektivní vědeckou práci má podstatný vliv zdůvodněná společenská objednávka výzkumných úkolů, která se odráží v příslušných plánech vědecké práce. Ta tvoří rozhodující předpoklad pro úspěšný a efektivní výzkum. **Při výběru témat jednotlivých úkolů by měla být komplexně posouzena rozhodující problematika, ovlivňující zvyšování bojové připravenosti a pohotovosti naší armády.** Rovněž je zapotřebí s dostatečným předstihem přihlížet i k mezinárodní vědecké spolupráci a využívat řešení dané tematiky ve spojeneckých armádách, abychom se vyvarovali případného duplicitního řešení úkolů.

Soudím, že při tvorbě plánu vědecké práce je nezbytné důsledně vycházet z perspektivních plánů výstavby armády, hlavních úkolů operační a bojové přípravy štábů a vojsk a z dosavadních výsledků vědecké práce i z jejího dlouhodobého zaměření. Myslím, že doposud přetrvává praxe, kdy tvůrci plánů vědecké

práce nemají k dispozici tyto nezbytné podklady a mohou vycházet buď z vlastní intuice nebo z dílčích názorů a podkladů, které ve své podstatě netvoří solidní základy pro perspektivní plánování.

Je nezbytné prosadit systémový přístup do plánování vědecké práce, což bude vyžadovat zvýšené požadavky na celý systém plánování. Bylo by žádoucí posílit centralizaci a hlubší integraci plánování. Tím by se napomohlo soustředit kapacity na řešení několika rozhodujících problémů, které by mohly být řešeny systémovým přístupem. V těchto plánech by bylo vhodné předem stanovit, jakým způsobem získávat poznatky z praxe vojsk, na kterých zaměstnáních bude experimentováno, kde budou pracovat studijní a výzkumné skupiny, jaká výzkumná nebo zkušební cvičení budou uskutečněna, na kterých konferencích budou projednány dané otázky a nakonec, jak je možné využít výsledků výzkumu a jaký podíl na plnění jednotlivých úkolů mají mít určitá pracoviště vojenskovědecké základny, vojenské školy, správy FMNO, štáby apod.

V našich konkrétních podmínkách vycházejí plány vojenskovědecké práce z požadavků jednotlivých zadavatelů, které zpravidla představují složky FMNO. Myslím, že bude zapotřebí zvýšit nároky i na zadavatele, kteří by měli jednoznačně stanovit cíle řešení úkolů a vytvořit nezbytné předpoklady pro jejich plnění. Je zapotřebí, aby zadávání úkolů bylo od samého počátku ujasněno ve všech vzájemných vazbách, zejména jak se budou štáby a vojska podílet na ověřování výsledků, jaká je možnost experimentovat na zkušebních cvičeních a jak budou výsledky využity v praxi.

Ke zvýšení efektivnosti a kvality vědecké práce bude nutné urychlit tempo řešení prací. Nemůžeme si dovolit jakékoli opoždění v řešení aktuálních otázek vojenství. Je žádoucí reagovat na neustálé změny ve vojenství, které mají za následek rychlou obnovu zbraní a bojové techniky. Ve výzkumné činnosti bychom měli odvážněji přistupovat k řešení problémů novými originálními přístupy bez ohledu na existující předpisy a směrnice. Musíme si uvědomit určitou hranici mezi tím, co je platné pro výcvik, školení a přípravu vojsk i štábů a mezi tvůrčí výzkumnou činností. Pokud budeme opakovat platné zásady a směrnice, rozmělnovat je a kompilačním způsobem vytvářet nová díla, nepodaří se postoupit v řešení nových problémů ani se nezkvalitní a nezeffektivní naše vědecká činnost.

Soudím, že základním předpokladem vyšší efektivnosti vědecké práce je dosažení obratu v myšlení vědeckých pracovníků a v jejich přístupech k vědecké práci. Jsem toho názoru, že není účelné nechat pracovat ve vědeckovýzkumné základně takové pracovníky, kteří pro rozvoj vědy udělají málo a pro které je věda pouze dobrým a klidným zaměstnáním.

Současně bychom neměli zapomínat, že dlouhodobý pobyt vědeckých pracovníků ve výzkumných ústavech a pracovištích vede k jejich izolaci od praxe, odtržení od skutečného života vojsk, což má **negativní dopad** na efektivní vědec-